Rabbi Kanterovitz – Vayechi -5776

1. **Breishit 49**
2. **Rashi there**
3. **Rashbam**
4. **Daat Zekeinim**
5. **Midrash Raba Vayechi**
6. **Alshech**
7. **Breishit 28:20**
8. **Akeidat Yitzchak**

1.

טז דָּן יָדִין עַמּוֹ כְּאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃
יז יְהִי־דָן נָחָשׁ עֲלֵי־דֶרֶךְ שְׁפִיפֹן עֲלֵי־
אֹרַח הַנֹּשֵׁךְ עִקְּבֵי־סוּס וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ
אָחוֹר׃ יח לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי יְהוָה׃
חמישי יט גָּד גְּדוּד יְגוּדֶנּוּ וְהוּא יָגֻד
עָקֵב׃

2.

שפתי חכמים

רש"י

[illegible] חזק שמטעינין אותו משא כבד: רובץ בין המשפתים. [illegible] כחמור המהלך ביום ובלילה ואין לו לינה בבית וכשהוא רוצה לנוח רובץ בין התחומין בתחומי העיירות שמוליך שם פרקמטיא: (טו) וירא מנוחה כי טוב. ראה לחלקו ארץ מבורכת וטובה להוציא פירות: ויט שכמו לסבול. עול תורה: ויהי. לכל אחיו ישראל: למס עובד. לפסוק להם הוראות של תורה וסדרי עבורין שנאמר (דה"א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים ראשי סנהדראות העמיד וכל אחיהם על פיהם. ויט שכמו. השפיל שכמו כמו ויט שמים [illegible] ואונקלוס תרגם בענין אחר ויט שכמו לכבוש מלחמות ולכבוש מחוזות והם יושבים על [illegible] ויהיו האויבים כבושים תחתיו למס עובד: (טז) דן ידין עמו. ינקום נקמת עמו מפלשתים כמו כי ידין ה' עמו: כאחד שבטי ישראל. כל ישראל יהיו כאחד עמו ואת כולם ידין ועל שמשון נבא נבואה זו. ועוד יש לפרש כאחד שבטי ישראל כמיוחד שבשבטים הוא דוד שבא מיהודה: (יז) שפיפן. הוא נחש ואומר אני שקרוי

[illegible] עמודי התוך וגו' ויפל הבית וגו'. ואונקלוס תרגם כחיוי חורמן מין נחש שאין רפואה לנשיכתו והוא צפעוני ויקרא חורמן על שם שעושה הכל חרם. וכפיתנא כמו פתן. יכמון יארוב: (יח) לישועתך קויתי ה'. נתנבא שינקרו פלשתים את עיניו וסופו לומר (שופטים טז) זכרני נא וחזקני נא אך הפעם: (יט) גד גדוד יגודנו. כולם [illegible]

3.

הפעם. ובשורת עיקר הוא לשבט יששכר: (טז) דן ידין עמו. המפרש על שמשון לא ידע בעומק פשוטו של מקרא כלל. וכי יעקב בא להתנבאות על אדם שנפל ביד פלשתים ונקרו את עיניו ומת עם פלשתים בענין רע. חלילה חלילה. אך על שבטו של דן נתנבא שהוא מאסף לכל המחנות וגם ביהושע כתיב והמאסף הולך אחר הארון לפי שהיה הולך כל הימים בין בימי משה בין בימי יהושע אחר כל הדגלים והיה צריך להלחם עם כל האומות הרודפים אחריהם לזנב כל הנחשלים אחריהם בדרך ולהנקם מן האומות כי גבורים היו. ולכך אמר יעקב דן ידין עמו. ינקום נקמת עמו כאחד כל שבטי ישראל היה נוקם נקמתם ומשבר רודפיהם כמו כי ידין ה' את עמו וגו': (יז) יהי. שבטו של דן נחש עלי

4.

(יח) לישועתך קויתי ה'. כיון שראה יעקב אבינו גבורת שמשון אמר אע"פ שזה גבור נוצח אין גבור להתהלל בגבורתו רק מצינו בשעה שנתהלל אמר בלחי החמור הכיתי אלף איש מיד ויצמא מאוד עד שהודה ואמר ה' אתה נתת ביד עבדך את התשועה וגו'. שהודה שאין הגבורה רק משמים לבדו והה"ד יהי דן נחש עלי דרך ואפי' הגבורות והנצחון להקב"ה כדכתיב לישועתך קויתי ה':

5.

אָמְרַתְּ (שם שם, לא) 'וַיֵּרְדוּ אֶחָיו וְכָל בֵּית אָבִיהוּ וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ
וַיַּעֲלוּ וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ וְגוֹ' 'בְּקֶבֶר מָנוֹחַ אָבִיו' אֶלָּא יַעֲקֹב
אָבִינוּ בִּקֵּשׁ רַחֲמִים עַל הַדָּבָר 'וַיִּפֹּל רֹכְבוֹ אָחוֹר' יַחְזְרוּ
[illegible]
סָבוּר בּוֹ שֶׁהוּא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתוֹ שֶׁמֵּת אָמַר
אַף זֶה מֵת.

לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה' אָמַר רַבִּי יִצְחָק הַכֹּל בְּקִוּוּי יִסּוּרִין
קִוּוּי קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם בְּקִוּוּי זְכוּת אָבוֹת בְּקִוּוּי תַּאֲוָתוֹ שֶׁל
עוֹלָם הַבָּא בְּקִוּוּי יִסּוּרִין הֲדָא הוּא דִכְתִיב (ישעיה כו, ח) 'אַף
אֹרַח מִשְׁפָּטֶיךָ ה' קִוִּינוּךָ' אֵלּוּ יִסּוּרִין (שם שם, שם) 'לְשִׁמְךָ'
זוֹ קְדֻשַּׁת הַשֵּׁם (שם שם, שם) 'וּלְזִכְרְךָ' זוֹ זְכוּת אָבוֹת 'תַּאֲוַת
נֶפֶשׁ' זוֹ תַּאֲוָתוֹ שֶׁל עוֹלָם הַבָּא חֲנִינָה בְּקִוּוּי (שם לג, ב) 'ה'
חָנֵּנוּ לְךָ קִוִּינוּ' סְלִיחָה בְּקִוּוּי (תהלים קל, ד) 'כִּי עִמְּךָ
הַסְּלִיחָה' מַה כְּתִיב בָּתְרֵהּ (שם שם, ה) 'קִוִּיתִי ה'' לְפִי
שֶׁהָיָה יַעֲקֹב אָבִינוּ רוֹאֶה אוֹתוֹ וְסוֹבֵר בּוֹ שֶׁגְּאֻלָּה מַגַּעַת
בְּיָמָיו כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁמֵּת מִיָּד אָמַר 'לִישׁוּעָתְךָ קִוִּיתִי ה''.

6.

יהי דן נחש עלי דרך שפיפן עלי ... הנשך עקבי סוס ויפל רכבו אחור. לישו... קויתי

ה' (מט יז-יח)

(יז) אמר כי שמשון יהי כנחש ע... ...ך, כי תשועתו החילה על ידי היותו נוטר ... כנחש, שעל שנתנו האשה אשר לו יעדה, לר... ... הלך

במשטמות ושרף בלפידים מגדיש ועד קמה ועד כרם זית, ואחר כך בלחי החמור הכה אלף איש. ובאחרון היה לו כמשל שפיפון עלי אורח צר, שנושך עקבי סוס מאחוריו, ומכאב עקביו מגביה הסוס ידיו ומפיל רוכבו אחור ונופל הסוס ורוכבו על השפיפון וימות גם הוא. כן קרה לו לשמשון שנדמה לשפיפון שאחז בכח העמודים אשר הבית נכון עליהם, שהם עקבי הבית שידמו לעקבי סוס, ויהי כנושך ואוחז בהם, ויפלו כל הרוכבים ויושבים על הבית עם הבית וימות גם הוא. באופן היתה תשועת ישראל על ידי מה שלא הושיע את עצמו כי מת, ואין זו תשועה אמתית, כי אם (יח) לישועתך קויתי ה' שהיא הפך זה — והוא ענין מאמרם ז"ל בכמה מקומות (שוחר טוב תהלים [illegible] א) מצינו שתשועתו של הקב"ה תשועתן של ישראל, זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו, ובהושיע את עצמו יושיע אותנו — והוא הפך שמשון שאת עצמו לא הושיע ואנחנו נושענו. אך לישועתך שתושיע את עצמך, שעל ידי תשועתך, נושע. כי ישועתך היא ודאית ואין לנו זכות להיות ישועתנו ודאית כי אם בישועתך, כי ישועתך תשועתנו, ולך קוינו כי היא ודאית בתכלית. והזכיר השם ואמר קוינו ה', לפרש הישועה שלו יתברך, והוא ענין כי יד על כס יה שאין השם שלם בארבע אותיותיו עד ינקם מעמלק. וזהו אומרו קויתי ה' כי ישועתך שבה קויתי ישועתי, היא היותך השם בארבע אותיותיך יחד, היא הישועה שודאי לא תשקוט עד תשלימנו.

7.

כ וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם־יִהְיֶה
אֱלֹהִים עִמָּדִי וּשְׁמָרַנִי בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה
אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן־לִי לֶחֶם
לֶאֱכֹל וּבֶגֶד לִלְבֹּשׁ׃ כא וְשַׁבְתִּי
בְשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה
לִי לֵאלֹהִים׃ כב וְהָאֶבֶן הַזֹּאת
אֲשֶׁר־שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית
אֱלֹהִים וְכֹל אֲשֶׁר תִּתֶּן־לִי עַשֵּׂר
אֲעַשְּׂרֶנּוּ לָךְ׃ כט שני א וַיִּשָּׂא יַעֲקֹב

8.

דן ידין עמו וגו'. (ה) אמר בהזכיר כל בני לאה כתולדותם הזכיר הלשון בבני השפחות ואמר כי גם בנה מבני השפחה ישפוט כאחד שבטי ישראל: יהי דן נחש ע[illegible] דרך וגו'. נבא את גבורתו של שמשון [illegible] כמו על כל השבטי[illegible]

רק על דרך הקמה והגבורה [illegible] ואינו מת [illegible] אם ימות גם הוא עם הנשמה ולהתאר ענין סופו כפי מה שהיה (ו) אמר הנושך עקבי סוס ויפול רוכבו אחור כי אם ישך הנחש עקביו והם הרגלים שההולכים בהם הסוס יפיל רגליו ונופל לאחוריו בפתע ויפול ג"כ רוכבו אחור בנפלתו. והנחש לא ימלט בעת ההיא מהדריסה אם מנפילת הסוס [illegible] וכן היתה סוף גבורתו [illegible]

שימות גם הוא עם פלשתים הנופלים עמו. (י) [illegible] ישועת האל [illegible] לפני ה'. ואמר לישועתך קויתי ה'. וכמ"ש (דברים ל"ג) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' [illegible]: גד גדוד יגודנו וגו'. [illegible] יהודה אחר יהודה וגו'. דן ידין עמו. [illegible] [illegible] [illegible] (יהושע ח'). [illegible]